

Naturskyddsföreningen

2017-03-11

Ålen & vattenkraften

Stockholm 9/11-22

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen

Vattenkraft i Sverige

Över 2000 vattenkraftverk i Sverige

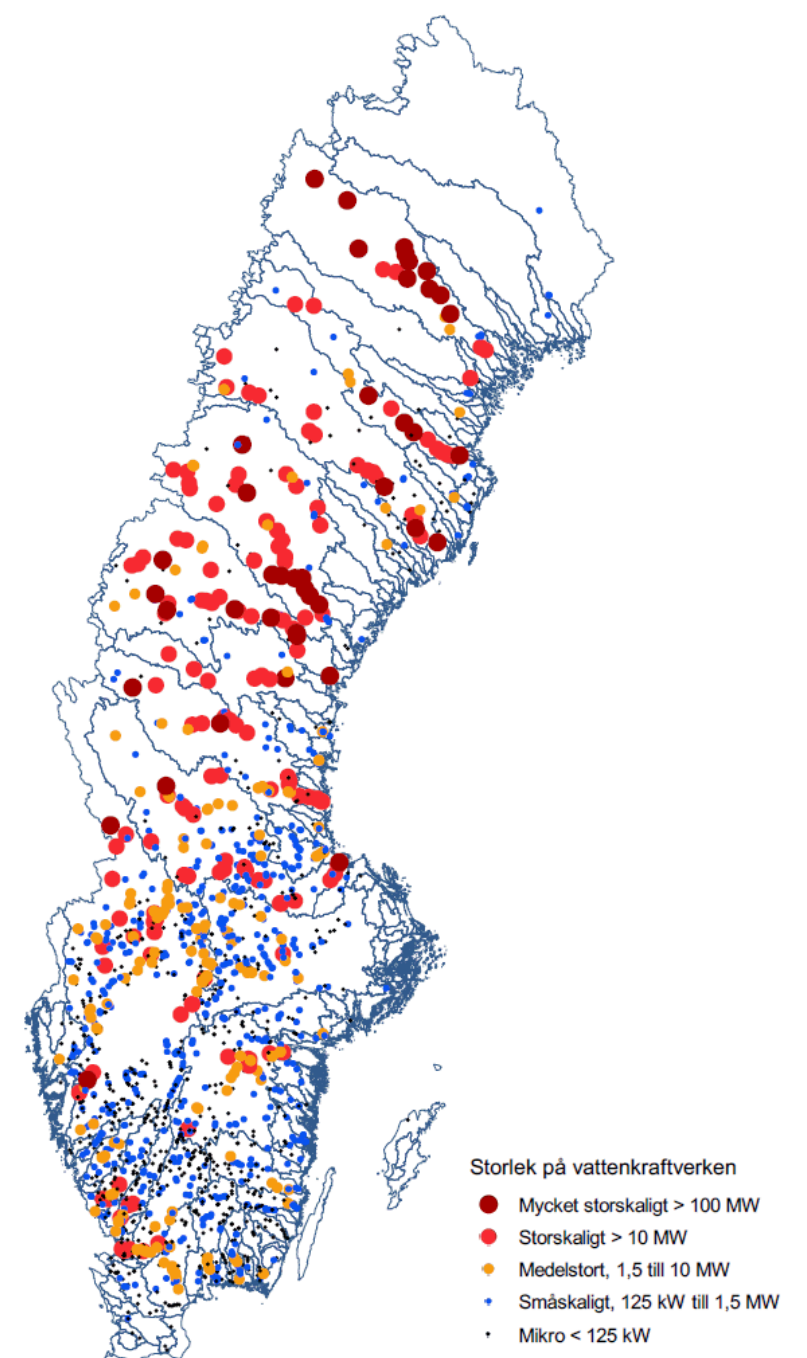
- De flesta små - svarar för < 6 % av elproduktionen (drygt 4 TWh – jmf. Sveriges nettoexport på ca 25 TWh/år)
- 255 är s.k. **klass ett-kraftverk** – de står för ca 98 % av reglerbidraget och ca 98 % av den installerade effekten

Mest vattenkrafts-el produceras i norra Sverige

- **Luleälven** svarar ensam för **en fjärdedel** av all vattenkraftsel i Sverige!
- **Göta älv** - ca 6,5 % av tot elproduktion i Sverige. Mycket stor **reglerkapacitet**
- Våldigt många små vattenkraftverk i Södra Sverige

Sveriges vattenkraftsanläggningar, Fig 5 i ER 2014:12

Vattenkraft påverkar miljön mycket negativt

- Kraftverk & dammar utgör **vandringshinder** - t ex lax, öring, ål och flodpärlmussla drabbas
- Torrlagda/överdämda sträckor
- Förändrade flöden, korttidsreglering
- Förändringar i material-transport och sedimentation
- Förändringar av vattentemperatur & isläggning
- Förändrad erosion

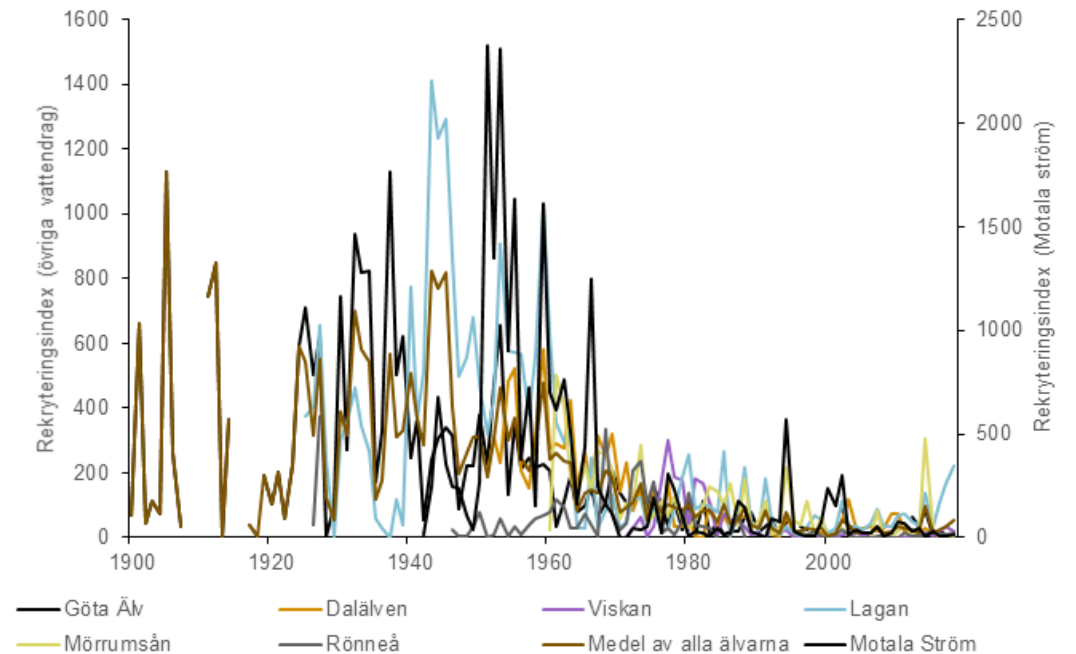

Strömma vattenkraftverk. Foto: Christofer Osbeck <https://www.vattenmyndigheterna.se/om-vattenmyndigheterna/nyheter-och-press/nyheter/2022-03-08-sodra-ostersjons-vattendelegation-besokte-vattenkraftverk-i-miean.html>

Ål i Sverige

- Förr var ålen vanlig i Sverige - det har historiskt funnits ål i hela landet
- Viktiga uppväxtområden längs kusterna och i insjöar och vattendrag, främst i den södra halvan av landet
- Mer än 5 % av det europeiska beståndet bedöms ha haft sitt uppväxtområde i Sverige
- Uppvandringen i svenska vattendrag började minska kraftigt redan under 1950-talet

Uppvandring av ålyngel i sju svenska vattendrag (Göta älv, Dalälven, Viskan, Lagan, Mörrumsån, Rönneå och Motala ström). Rekryteringsindex anger uppvandringen uttryckt i procent av medelvärdet för perioden 1971–1980. Figur i HaV:s Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2019

Ålen och vattenkraften

- Kraftverken hindrar ålen från att vandra uppströms
- Ålar skadas/dödas i turbinerna då den vandrar nedströms
- **Vattendomar:** skyldighet att ha anordningar för uppvandring av ål (ofta "vilande"), anordning för nedströmsvandring/fingaller, skyldighet att ha uppsamling av ål eller sätta ut ål
- Exempel: Bofors kraftverk i **Gullspångsälven:** "Ålyngelledare ska inrättas när fiskeriintendent påkallar" (dom från 1942)

Naturskyddsföreningen

Vattenkraften ska förses med moderna miljövillkor

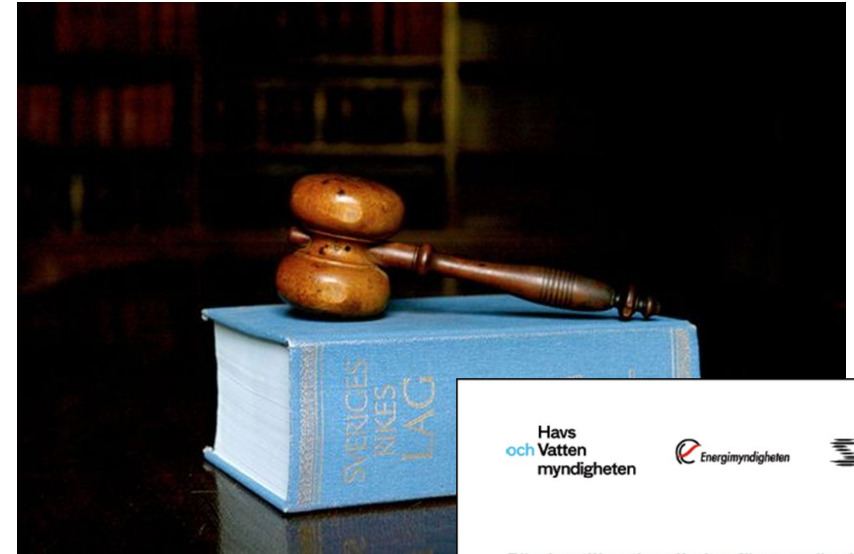
2

Naturskyddsföreningen

Ny lagstiftning sedan 2019

- Alla vattenkraftverk i Sverige ska **omprövas** – förses med **moderna miljötilstånd**
- För att leva upp till kraven i **Ramdirektivet för vatten**
- Skärpta krav på att följa miljökvalitetsnormerna
- Omprövningen ska ske i enlighet med en **nationell plan (NAP:en)**

Havs och Vatten myndigheten Energimyndigheten SVENSKA KRAFTNÄT

Förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraft

Med beskrivning av vattenmiljö och effektiv tillgång till vattenkraftsel samt identifierade behov för fortsatt arbete

Vad kommer ”moderna miljövillkor” att innebära?

- Idag finns fiskpassager finns endast vid **ca 10 %** av svenska kraftverk – många funkar inte som de ska
- **Ur NAP:en:** Medelstora och småskaliga kraftverk: ”Rimliga åtgärder **minimittappning** och **fiskväg** om så behövs för att uppnå god ekologisk potential”

Naturskyddsföreningen

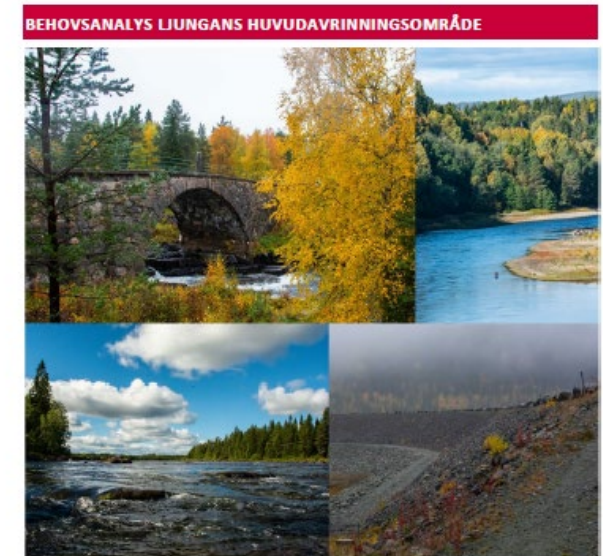
Leder omprövningarna till en ljusare framtid för ålen?

3

Länsstyrelserna diskuterar ålförekomst och föreslår åtgärder som gynnar ål

- Nulägesbeskrivningar
- Åtgärdsförslag
- T ex **Ljungan** – ålinvandringen försvagades radikalt under 1900-talets början.
- ”Försvinner ålen i övre Norrland?” (Ossian Olofsson 1934 i Svensk Fiskeri Tidskrift nr 21)
- Ur länsstyrelsens analysförslag om Ljungan: ”Det är av högsta prioritet att ålen får tillgång till sitt ursprungliga utbredningsområde och att en säker passage för nedvandrande ål säkerställs”

Behovsanalys och förslag på miljöanpassning av vattenkraften i Ljungan och Gimån

Regional samverkan inom prövningsgrupperna Ljungan 42_1 och Gimån 42_2. Version 1.

Nu vill regeringen pausa omprövningarna

- Enligt **ramdirektivet för vatten** skulle god status eller potential ha uppnåtts redan 2015
- Processen har nyligen startat – väntas hålla på i ca 20 år
- Att pausa omprövningarna **ingen bra idé** – den nya lagstiftningen sin grund i ett överträdelseärende från 2007 som EU-kommissionen drev mot Sverige. Om Sverige nu pausar omprövningarna riskerar man återigen kritik från EU.
- **Negativa effekter** för ål, lax, öring, flodpärlmussla m fl arter

Att miljöanpassa vattenkraften bara en del av lösningen

- Många ålar växer upp vid kusten – behöver ej vandra upp i vattendragen för att leka som t ex lax & öring
- ICES råd: **Stoppa ålfisket** - gäller även fiske av glasål
- Miljöanpassning av vattenkraften viktigt på längre sikt
- I ett kortare perspektivet är **ålfiskestopp** och **stopp för utsättningar** de viktigaste åtgärderna

Naturskyddsföreningen

Lite reklam: Bra Miljöval Vattenkraft

- [Fonden stöder projekt](#) som minskar vattenkraftens skadeverkningar och gynnar den biologiska mångfalden i strömmande vatten
- [Folder](#) – sprid gärna!

Startsida / Bra Miljöval fonder

Bra Miljöval fonder

Energibolag som säljer el märkt med Bra Miljöval gör avsättningar till Naturskyddsföreningens fonder. Pengarna används för att minska elproduktionens miljöpåverkan, vilket bland annat innebär att röja undan gamla kraftverksdammar och andra vandringshinder för fisk, energieffektivisera byggnader och skydda biologisk mångfald i skog och mark. Bra Miljövals fonder är Energifonden, Miljöfonden och Skogsfonden. Kartan nedan visar alla genomförda fondprojekt.

Sök pengar till
**MILJÖPROJEKT I
STRÖMMANDE VATTEN
FRÅN BRA MILJÖVAL
MILJÖFOND**

Vattenkraften är en viktig förnybar energikälla som behövs för att nå målet om ett helt förnybart energisystem. För att vattenkraften ska vara hållbar måste dess negativa påverkan på den biologiska mångfalden minska.

Vind och åska mer →

Ny restaureringslag

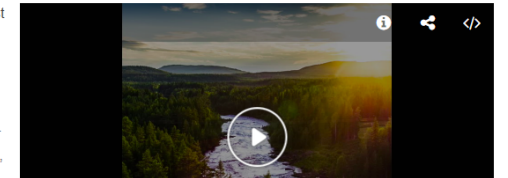
- I juni kom förslag på [Nature Restoration Law](#) – EU:s nya restaureringsförordning
- Siffersatta och tidssatta mål på hur EU:s medlemsländer ska restaurera skadad natur
- Mycket bra! Naturskyddsföreningen [välkomnar förslaget](#) till restaureringsförordning
- Sverige sätter sig på tvären...

Nature restoration law

The Commission has proposed a new law to restore ecosystems for people, the climate and the planet.

The European Commission's proposal for a Nature Restoration Law is the first continent-wide, comprehensive law of its kind. It is a key element of the [EU Biodiversity Strategy](#), which calls for binding targets to restore degraded ecosystems, in particular those with the most potential to capture and store carbon and to prevent and reduce the impact of natural disasters.

Europe's nature is in alarming decline, with more than 80% of habitats in poor condition. Restoring wetlands, rivers, forests, grasslands, marine ecosystems, and the species they host will help

Avslutningsvis

- **Miljöanpassning av vattenkraften viktig** inte bara för ålen – den är avgörande för ekosystemen i strömmande vatten och för den biologiska mångfalden
- **Det är bråttom!** En pausning av omprövningarna förödande för många hotade arter – lax, flodpärlmussla m fl....
- Ålfisket måste stoppas helt tills beståndet återhämtat sig, och utsättningarna upphöra.

Tack för mig!

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se